

чок у студентів, а й містити єдині критерії та методи такого виявлення. Необхідно чітко визначити, які завдання, вправи, роботи необхідно виконати студенту, щоб показати той чи той рівень засвоєння навчального матеріалу або ж рівень його готовності до виконання посадових обов'язків за професійним призначенням. Критерії оцінки мають складатись з показників, що характеризують ступень складності виконуваних студентами завдань. Тобто, рівень оволодіння знаннями, вміннями та навичками визначається через здатність студентів виконувати різні за складністю (а не тільки кількістю чи обсягом) завдання.

Таким чином, контроль знань і визначення їх оцінки мають бути спрямовані на виявлення здатності студента виконувати різні за складністю завдання по комплексному використанню вивченого навчального матеріалу з однієї чи кількох дисциплін. Тільки за таких умов ми можемо сформулювати об'єктивне уявлення про якість підготовки наших студентів відповідно до стандартів європейської освіти.

*В. В. Іванченко, старш. викл.,
кафедра психології та педагогіки*

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК НАЙВАЖЛИВІША СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сьогодні наша держава, як і весь світ, стурбовані проблемою виховання особистості і громадянина. Важливим з цієї точки зору виглядає завдання формування світогляду, духовно-моральних цінностей підростаючого покоління.

Виховання і навчання в освітньому процесі має виключне значення, бо саме воно працює на майбутнє країни і є важливим засобом збереження національної ідеї і самобутності; сприяє розвитку національної свідомості і самосвідомості.

Як свідчить історія: саме у вищих навчальних закладах народжувалися нові знання, створювалися наукові теорії і формувалися універсальні світоглядні позиції для розуміння сенсу життя людини, світу.

Ключовими ставилися завдання не тільки збереження і формування знань, розвитку інтелекту заради оновлення культури, а й завдання оволодіння й опанування духовно-моральними цінностями. Прикладом може бути давня Греція, на теренах якої в стародавні часи з'явилися прообрази сучасних вищих навчальних закладів (Академія, Ліцей, Мусеум тощо), і провідною ідеєю яких ставало «виховання громадянина корисного рабовласницькій республіці, демократичній або олігархічній» [2 с. 55—57]. Це обумовлювалося новим розумінням положення індивіда в суспільстві. Того, хто оволодівав загальноосвітньою програмою і дотримувався обов'язкових полісних норм (духовно-моральних), давні греки називали «пайдейа». Основу ж «пайдейї» становили духовно-моральні цінності, які були запорукою формування світ оглядності молоді, її громадянських рис. Давні греки перші звернули увагу на джерела ідей, які здатні були внести зміни в систему навчально-виховної роботи закладу:

- 1) передовий досвід полісів;
- 2) досягнення наукових знань про людину;
- 3) потреби держави як соціального замовника.

Сучасна епоха інформатизації і маргіальності, яка висуває свої критерії і цінності вимагає від молоді розвивати здатність до селективного сприйняття, не втрачати самосвідомості, виділяти головне. Зараз «щоб не втратити людяність», — на думку провідного українського психолога Е. О. Помиткіна: «нам необхідні стійкі життєві орієнтири на вищі соціальні здобутки, якими є духовні ідеали, моральні цінності та смисли» [6, с. 3—5].

Інноваційний простір вищої школи є нововведення, головним показником якого виступає прогресивний почин у порівнянні з уже сформованими традиціями [3, с. 123—130]. Виходячи із сучасних принципів розвитку вітчизняних вищих закладів: громадянське виховання; інтелігентність і висока духовність університетського життя незалежно від політичного ладу і економічних умов у країні тощо, можна виділити і такий критерій оцінки нововведень, як ступінь новизна за фактором часу. У межах цього критерію нововведення класифікують як ретровведення — це засвоєння вузом або чогось давно забутого, або скасованого, або підпорядкованого і зміненого.

Відомий американський економіст і соціолог Пітер Ф. Дракер першим зробив спробу ще в минулому сторіччі концептуально усвідомити інновації. Він вважав, що вони мають як економічний (цільна), так і соціальний (цінність) вимір [6, с. 115], а, значить, визначають зміну звичного образу життя і думок, більш високий

рівень ризику (або підприємництва і творчості), впливають на формування світогляду.

Світогляд як система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини, на відношення людини до дійсності і самого себе, а також обумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їх переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації. Саме останні виділяються найважливішими своїми складовими [4, с. 184—185].

Цінності, які треба розуміти як буття норми, ідеальне буття, що мають загальнообов'язкову значущість, виступають як поєднання духовного і морального.

Духовність виступає як властивість особистості, як здатність осмислювати своє «я» і місію свою земного буття, співвідносити себе з моральними законами життя. Це те, заради чого і чим ми живемо і діємо.

Моральність виступає як здатність людини діяти, думати, відчувати відповідно своїх духовних зачатків. Це те, як ми живемо і діємо.

Таким чином духовність і моральність існують у нероздільному єднанні і гармонійно [1, с. 120—121].

Виховання, що здійснюється у вищій школі — це процес формування духовної і моральної основи. В кодексі цінностей сучасного українського виховання відзначимо абсолютні, вічні цінності (віра, надія, любов, сумління, правда, доброта, чесність, справедливість тощо), основні громадянські цінності (самовідповідальність, суверенітет особи, толерантне ставлення до чужих поглядів тощо).

Методологічна основа проблематики ґрунтується як на історико-філософському підході до проблеми формування духовно-моральних цінностей особистості з використанням світових та релігійних напрацювань (Платон, Конфуцій, Мен-цзи, Климент Олександрійський, Г. С. Сковорода тощо), так і на принципах психологічної науки, теоретичних, основних, визначених Л. С. Виготським, Г. С. Костюком, О. М. Леонтьєвим та ін.

Розробка даного питання допомагає розкрити не тільки глибокі зв'язки між духовним у людини, а й висвітлити особливості духовно-моральної самореалізації та професійної успішності. Сформованість світогляду на основі духовно-моральних складових допоможе зменшити рівень егоцентризму, спрямувати на соціально корисну самореалізацію.